

«Γενικές Αρχές και Στρατηγικές Διδασκαλίας & Πρακτική Άσκηση Ι»

Θωμάς Μπαμπάλης, Καθηγητής ΠΤΔΕ-ΕΚΠΑ
Κωνσταντίνα Τσώλη, Αν. Καθηγήτρια ΠΤΔΕ-ΕΚΠΑ

Σταθμοί στην εξέλιξη της
παιδαγωγικής επιστήμης:
Herbart & Dewey

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

• ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

- Νέα Αγωγή, Νέα Παιδαγωγική, Προοδευτική Εκπαίδευση, Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική

- *«Η προσπάθεια των παιδαγωγών του τέλους του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αι. να ρυθμίσουν τα θέματα της παιδείας σύμφωνα με τα νέα πορίσματα των συγγενών επιστημών».*

Διδακτικός ειδολογισμός

• ΕΡΒΑΡΤΙΑΝΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

- *Παλιό σχολείο θεμελιωμένο σε αρχές της Παιδαγωγικής του Ερβάρτου που κυριάρχησε με τη συμβολή των οπαδών του στη Γερμανία έως τα τέλη του 19^{ου} αι.*
- *Αυθεντία του δασκάλου και διδακτισμός.*

Διδακτικός υλισμός

J.F. HERBART (1776-1841)

Θεωρία και Παιδαγωγική Πράξη

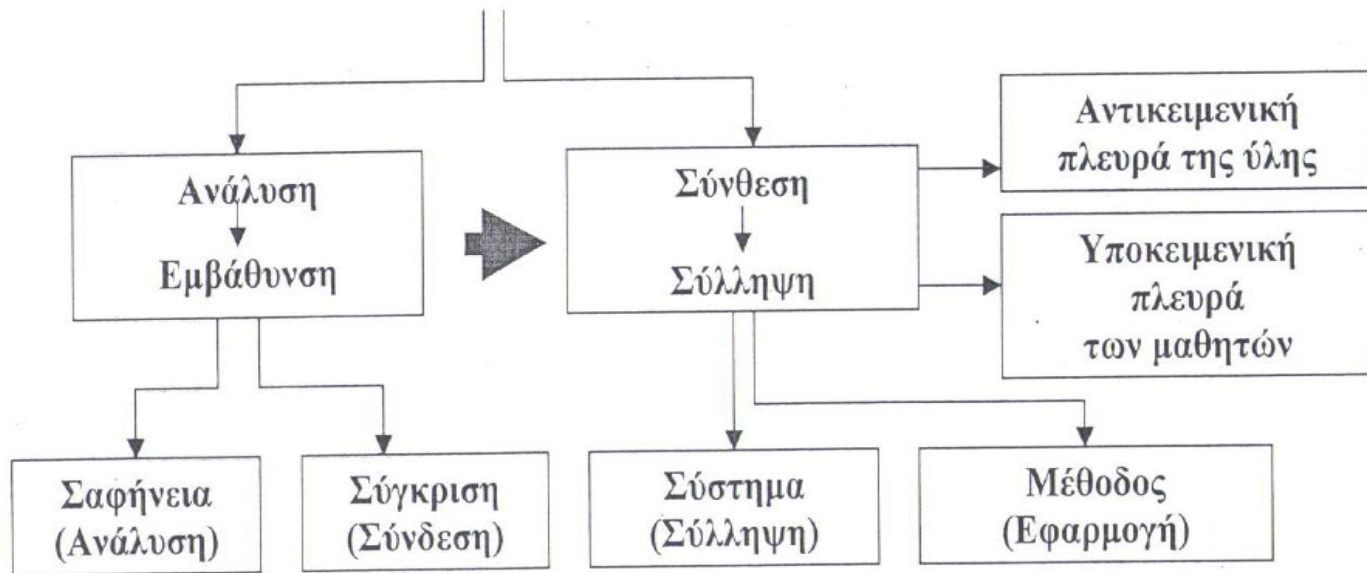
J.F. HERBART (1776-1841)

- Βασική φιλοσοφική θέση του είναι ότι ο κόσμος αποτελείται από αναρίθμητο πλήθος «αδιάστατων, αναλλοίωτων και απλών» πραγματικοτήτων που τα ονομάζει «**στοιχεία**» ή «**πραγματικά όντα**», τα οποία δεν υποπίπτουν στην αντίληψή μας.
- Ένα τέτοιο ον είναι και η **ψυχή του ανθρώπου**, η οποία παρουσιάζει μια τάση αυτοσυντήρησης κατά την επαφή της με τις άλλες μονάδες και είναι **άγραφος χάρτης**. Δεν περιέχει δηλαδή ούτε γνώσεις, ούτε βούληση, ούτε συναισθήματα.

J.F. HERBART (1776-1841)

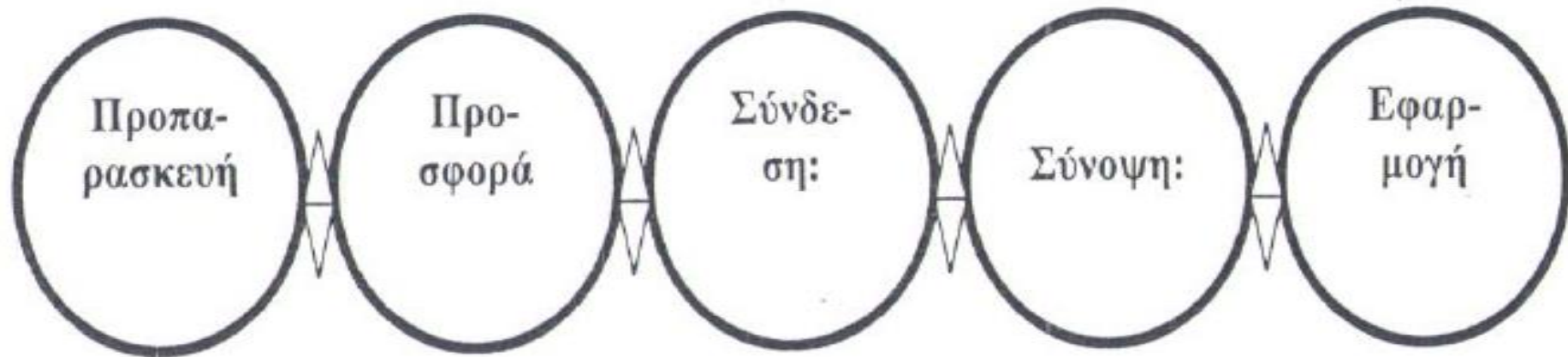
- Η ψυχή αντιδρά στα εξωτερικά ερεθίσματα με τις **παραστάσεις**. Τα δε ψυχικά γεγονότα είναι στην ουσία παραστατικά γεγονότα που οφείλονται στις αλληλεπιδράσεις και στις μηχανικές σχέσεις των παραστάσεων.
- Κατά τη μάθηση, ο παλιός **παραστατικός κύκλος** των μαθητών διευρύνεται με την πρόσληψη ή αφομοίωση νέων παραστάσεων, ενώ κατά τη διδασκαλία καταβάλλεται προσπάθεια, ώστε οι μαθητές να αποκτήσουν σχέσεις παλιών και νέων εμπειριών.

ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ HERBART

Κατά το στάδιο της σαφήνειας, ο δάσκαλος αναλύει και απομονώνει τις νέες παραστάσεις. Στο στάδιο της σύγκρισης, συσχετίζονται οι νέες παραστάσεις τόσο μεταξύ τους όσο και με παλιές συγγενικές παραστάσεις. Στο στάδιο του συστήματος, οι νέες παραστάσεις συντίθενται και αποτελούν έννοιες. Τέλος, στο στάδιο της μεθόδου, γίνεται μεθοδική εφαρμογή των νέων εννοιών στην τάξη.

ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ WILHELM REIN (1847-1929)

Η διδασκαλία δεν πρέπει να αποβλέπει μόνο στη μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά και στην ηθική τελειοποίηση του μαθητή, στη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα.

ΤΡΙΜΕΡΗΣ ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

1. Πρόσκτηση ή παρουσίαση ή εντύπωση

- Ο μαθητής με αυτενέργεια ή με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού έρχεται σε επαφή και πρώτη γνωριμία με το μορφωτικό αγαθό και αισθάνεται την ανάγκη για μια πιο λεπτομερειακή εξέτασή του.
- Χρησιμοποιούνται τα αισθητήρια, η παρατήρηση και η προσοχή.

2. Επεξεργασία

- Ο μαθητής εισδύει όσο το δυνατόν βαθύτερα στην ουσία και το περιεχόμενο των γνώσεων. Το μορφωτικό αγαθό αναλύεται, διερευνάται από κάθε δυνατή πλευρά, επισημαίνονται οι σχέσεις του με σκοπό την αφομοίωσή του, ώστε να γίνει εργαλείο για την παραπέρα ανάπτυξη των ικανοτήτων του μαθητή.

3. Εμπέδωση ή έκφραση ή εφαρμογή

- Ο μαθητής με δική του πρωτοβουλία ή με υπόδειξη του δασκάλου εντυπώνει, εκφράζει και εφαρμόζει τα όσα έμαθε για να επιλύσει νέες προβληματικές καταστάσεις και να ενισχύσει τις δυνάμεις του.

Η ΕΡΒΑΡΤΙΑΝΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ: Μαθηματικά, Στ' Δημοτικού, Κεφάλαιο 53

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΜΟΤΙΒΑ

Το στοιχείο που επαναλαμβάνεται και δημιουργεί ένα σχέδιο ονομάζεται γεωμετρικό μοτίβο.

Σταίο σχέδιο!

Αναγνωρίζω γεωμετρικά μοτίβα.
Κατανόω ότι τα μοτίβα περιγράφουν μια κανονική ή προβλέψιμη αλλαγή.
Περιγράφω μοτίβα και συνεχίζω την ακολουθία.

Δραστηριότητα 1η

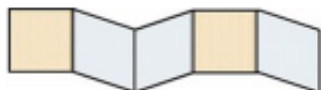
Φαντάσου να έπρεπε, για να πάρεις μια μπλούζα, να δώσεις ένα καλάθι μήλα! Από πολύ νωρίς οι άνθρωποι κατάλαβαν ότι η μέθοδος της ανταλλαγής είναι «άβολη» και χρησιμοποίησαν για το εμπόριο τα χρήματα με συμφωνημένη αξία.

- Για να καταλάβεις πως θα είναι ο φράχτης, χρειάζεται να υπάρχει μεγαλύτερο τμήμα του στην εικόνα;
- Γιατί συμβαίνει αυτό; (Ποιο είναι το κοινό χαρακτηριστικό όλων των παραπάνω σχεδίων;)
- Χρησιμοποιώντας ξυλάκια, να φτιάξεις ένα δικό σου δείγμα για φράχτη.

Δραστηριότητα 2η

Παρακάτω βλέπεις ένα τμήμα από μια διακοσμητική κατασκευή.

- Να συνεχίσεις την κατασκευή ώστε τα κουτάκια να γίνουν επτά. Χρησιμοποίησε χρωματιστούς κύβους κατασκευών (ή χρωματιστά χαρτάκια) για να φτιάξεις ένα σχέδιο όπως το παρακάτω.

- Να συνεχίσεις την κατασκευή ώστε να φαίνονται δέκα χρωματιστά κουτάκια.
- Εξήγησε τι χρειάστηκε να παρατηρήσεις για να συνεχίσεις την ακολουθία και στις δύο περιπτώσεις:
- Χρησιμοποίησε χρωματιστούς κύβους κατασκευών (ή χρωματιστά χαρτάκια) για να φτιάξεις ένα δικό σου σχέδιο που επαναλαμβάνεται.

Πολλές φορές, για να αναλύσουμε ένα σύνθετο πρόβλημα, είναι χρήσιμο να εξετάσουμε αν υπάρχει κάποιο στοιχείο που επαναλαμβάνεται.

Γεωμετρικά μοτίβα

Παραδείγματα

Το στοιχείο που επαναλαμβάνεται και δημιουργεί ένα σχέδιο ονομάζεται **γεωμετρικό μοτίβο**.

Αρχαίος ελληνικός μαιάνδρος

Για να δημιουργήσουμε ή να επεκτείνουμε ένα σχέδιο με επαναλαμβανόμενα μέρη, αρκεί να γνωρίζουμε το μοτίβο του και τον τρόπο με τον οποίο αυτό επαναλαμβάνεται.

Εφαρμογή 1η Μοτίβα στη φύση

Ποιο είναι το μοτίβο στη δημιουργία της κηρήθρας των μελισσών;

Λύση - Απάντηση:

Παρατηρώντας το σύνθετο σχέδιο μια κηρήθρας μελισσών, διαπιστώνουμε ότι το μοτίβο που επαναλαμβάνεται είναι ένα κανονικό εξάγωνο (δηλαδή ένα εξάγωνο που έχει όλες τις πλευρές του ίσες). Το ένα εξάγωνο με το άλλο εφάπτονται στη μία πλευρά.

Εφαρμογή 2η Μοτίβα στην τέχνη

Στην Ελλάδα, αλλά και σε πολλές άλλες χώρες, δημιουργήθηκαν από τους λαϊκούς πολιτισμούς υπέροχα μοτίβα που χρησιμοποιήθηκαν για κατασκευή κουβερτών ή χαλιών. Στη διπλανή εικόνα φαίνεται ένα χαλί με παραδοσιακό ελληνικό σχέδιο. Προσπαθήστε να διακρίνετε το μοτίβο και να το σχεδιάσετε πιο κάτω.

Λύση - Απάντηση:

Μικροπείραμα	☐	Μικροπείραμα	☐	Μικροπείραμα	☐
Μικροπείραμα	☐	Μικροπείραμα	☐	Μικροπείραμα	☐
Μικροπείραμα	☐	Μικροπείραμα	☐	Μικροπείραμα	☐

Ερωτήσεις για αυτοέλεγχο και συζήτηση

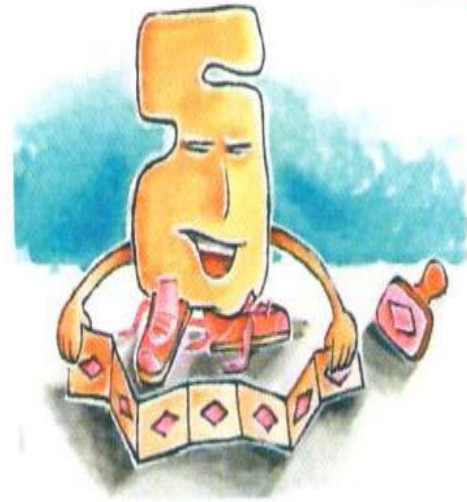
Στο κεφάλαιο αυτό συναντήσαμε τον όρο **γεωμετρικό μοτίβο**. Να αναφέρεις ένα δικό σου παράδειγμα με κάποιο σχέδιο βασισμένο σε ένα μοτίβο.

- Σημειώστε αν είναι σωστές ή λάθος και συζητήστε τις παρακάτω εκφράσεις: **Σωστό** **Λάθος**
- Τα βήματα στο χορό αποτελούν ένα μοτίβο.
  - Το μοτίβο ενός σχεδίου με βοηθά να προβλέψω τη συνέχεια του.
  - Όλα τα σχέδια βασίζονται σε κάποιο μοτίβο.

1. Πρόσκτηση ή παρουσίαση ή εντύπωση

Γεωμετρικά μοτίβα

Ωραίο σχέδιο!

Αναγνωρίζω γεωμετρικά μοτίβα.

Κατανοώ ότι τα μοτίβα περιγράφουν μια κανονική ή προβλέψιμη αλλαγή.

Περιγράφω μοτίβα και συνεχίζω την ακολουθία.

1. Πρόσκτηση ή παρουσίαση ή εντύπωση

- Οι μαθητές διαβάζουν τους τίτλους (μαθηματικό και μη μαθηματικό), τους στόχους του μαθήματος και παρατηρούν το σκίτσο.

2. Επεξεργασία

Δραστηριότητα 1η

Οι παρακάτω εικόνες είναι από ένα διαφημιστικό φυλλάδιο με σχέδια για φράχτες.

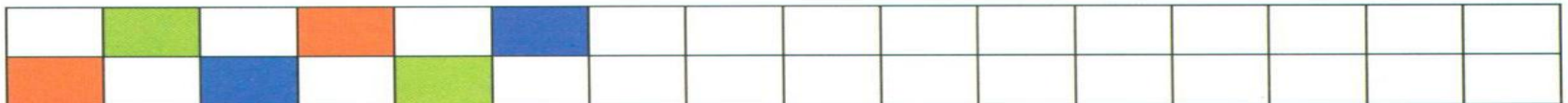
- Για να καταλάβεις πως θα είναι ο φράχτης, χρειάζεται να υπάρχει μεγαλύτερο τμήμα του στην εικόνα;
.....
- Γιατί συμβαίνει αυτό; (Ποιο είναι το κοινό χαρακτηριστικό όλων των παραπάνω σχεδίων;)
.....
- Χρησιμοποιώντας ξυλάκια, να φτιάξεις ένα δικό σου δείγμα για φράχτη.

Δραστηριότητα 2η

Παρακάτω βλέπεις ένα τμήμα από μια διακοσμητική κατασκευή.

- Να συνεχίσεις την κατασκευή ώστε τα κουτάκια να γίνουν επτά.
Χρησιμοποίησε χρωματιστούς κύβους κατασκευών (ή χρωματιστά χαρτάκια) για να φτιάξεις ένα σχέδιο όπως το παρακάτω.

- Να συνεχίσεις την κατασκευή ώστε να φαίνονται δέκα χρωματιστά κουτάκια.
- Εξήγησε τι χρειάστηκε να παρατηρήσεις για να συνεχίσεις την ακολουθία και στις δύο περιπτώσεις:
.....
.....
- Χρησιμοποίησε χρωματιστούς κύβους κατασκευών (ή χρωματιστά χαρτάκια) για να φτιάξεις ένα δικό σου σχέδιο που επαναλαμβάνεται.

2. Επεξεργασία

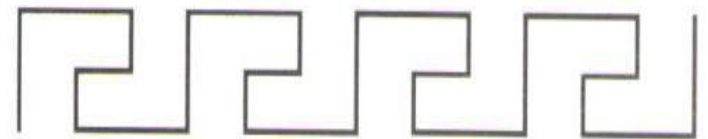
Πολλές φορές, για να αναλύσουμε ένα σύνθετο πρόβλημα, είναι χρήσιμο να εξετάσουμε αν υπάρχει κάποιο στοιχείο που επαναλαμβάνεται.

Γεωμετρικά μοτίβα

Το στοιχείο που επαναλαμβάνεται και δημιουργεί ένα σχέδιο ονομάζεται **γεωμετρικό μοτίβο**.

Για να δημιουργήσουμε ή να επεκτείνουμε ένα σχέδιο με επαναλαμβανόμενα μέρη, αρκεί να γνωρίζουμε το μοτίβο του και τον τρόπο με τον οποίο αυτό επαναλαμβάνεται.

Παραδείγματα

Αρχαίος ελληνικός μαϊάνδρος

2. Επεξεργασία

- Με την πρώτη δραστηριότητα οι μαθητές αναγνωρίζουν γεωμετρικά μοτίβα και κατανοούν ότι αυτά περιγράφουν μια προβλέψιμη αλλαγή.
- Με τη δεύτερη επεξεργάζονται νοητικά τις οπτικές πληροφορίες που δίνουν τα σχήματα, τα αναλύουν, αντιλαμβάνονται τις σχέσεις που τα διέπουν και έτσι ανακαλύπτουν τον κανόνα, ώστε να μπορούν να τα επεκτείνουν.
- Ο εκπαιδευτικός δίνει τον ορισμό του γεωμετρικού μοτίβου.

3. Εμπέδωση ή έκφραση ή εφαρμογή

Εφαρμογή 1η Μοτίβα στη φύση

Ποιο είναι το μοτίβο στη δημιουργία της κηρήθρας των μελισσών;

Λύση - Απάντηση:

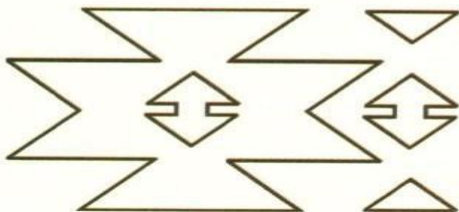
Παρατηρώντας το σύνθετο σχέδιο μια κηρήθρας μελισσών, διαπιστώνουμε ότι το μοτίβο που επαναλαμβάνεται είναι ένα κανονικό εξάγωνο (δηλαδή ένα εξάγωνο που έχει όλες τις πλευρές του ίσες). Το ένα εξάγωνο με το άλλο εφάπτονται στη μία πλευρά.

Εφαρμογή 2η Μοτίβα στην τέχνη

Στην Ελλάδα, αλλά και σε πολλές άλλες χώρες, δημιουργήθηκαν από τους λαϊκούς πολιτισμούς υπέροχα μοτίβα που χρησιμοποιήθηκαν για κατασκευή κουβερτών ή χαλιών. Στη διπλανή εικόνα φαίνεται ένα χαλί με παραδοσιακό ελληνικό σχέδιο. Προσπαθήστε να διακρίνετε το μοτίβο και να το σχεδιάσετε πιο κάτω.

Λύση - Απάντηση:

3. Εμπέδωση ή έκφραση ή εφαρμογή

- Με την πρώτη εφαρμογή οι μαθητές διαπιστώνουν ότι για την κατασκευή μιας κηρήθρας το μοτίβο που επαναλαμβάνεται είναι ένα κανονικό εξάγωνο. Κάθε εξάγωνο εφάπτεται με το άλλο στη μια πλευρά. Με την εφαρμογή αυτή οι μαθητές διαπιστώνουν επίσης ότι τα γεωμετρικά μοτίβα υπάρχουν στη φύση και δεν αποτελούν "τεχνητό" κατασκεύασμα της ανθρώπινης σκέψης.
- Στη δεύτερη εφαρμογή αναγνωρίζουν το γεωμετρικό μοτίβο που διέπει το σχέδιο ενός παραδοσιακού ελληνικού χαλιού. Έτσι συνδέονται τα γεωμετρικά μοτίβα και με στοιχεία των λαϊκών πολιτισμών.
- Στη συνέχεια μπορούμε να ζητήσουμε από τους μαθητές να εντοπίσουν μοτίβα στην τάξη, στο σχολείο (π.χ. πλακάκια δαπέδου, κάγκελα, διακοσμητικά κλπ.) ή να θυμηθούν και να περιγράψουν μοτίβα γνωστά από το καθημερινό τους περιβάλλον (π.χ. κουρτίνες, χαλιά, υφάσματα κλπ.).

- Στα τέλη του 19^{ου} αι. η νέα παιδαγωγική κίνηση του Σχολείου Εργασίας αναίρεσε τις βασικές θέσεις του Έρβαρτου με επιστημονικά επιχειρήματα.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΒΑΡΤΙΑΝΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

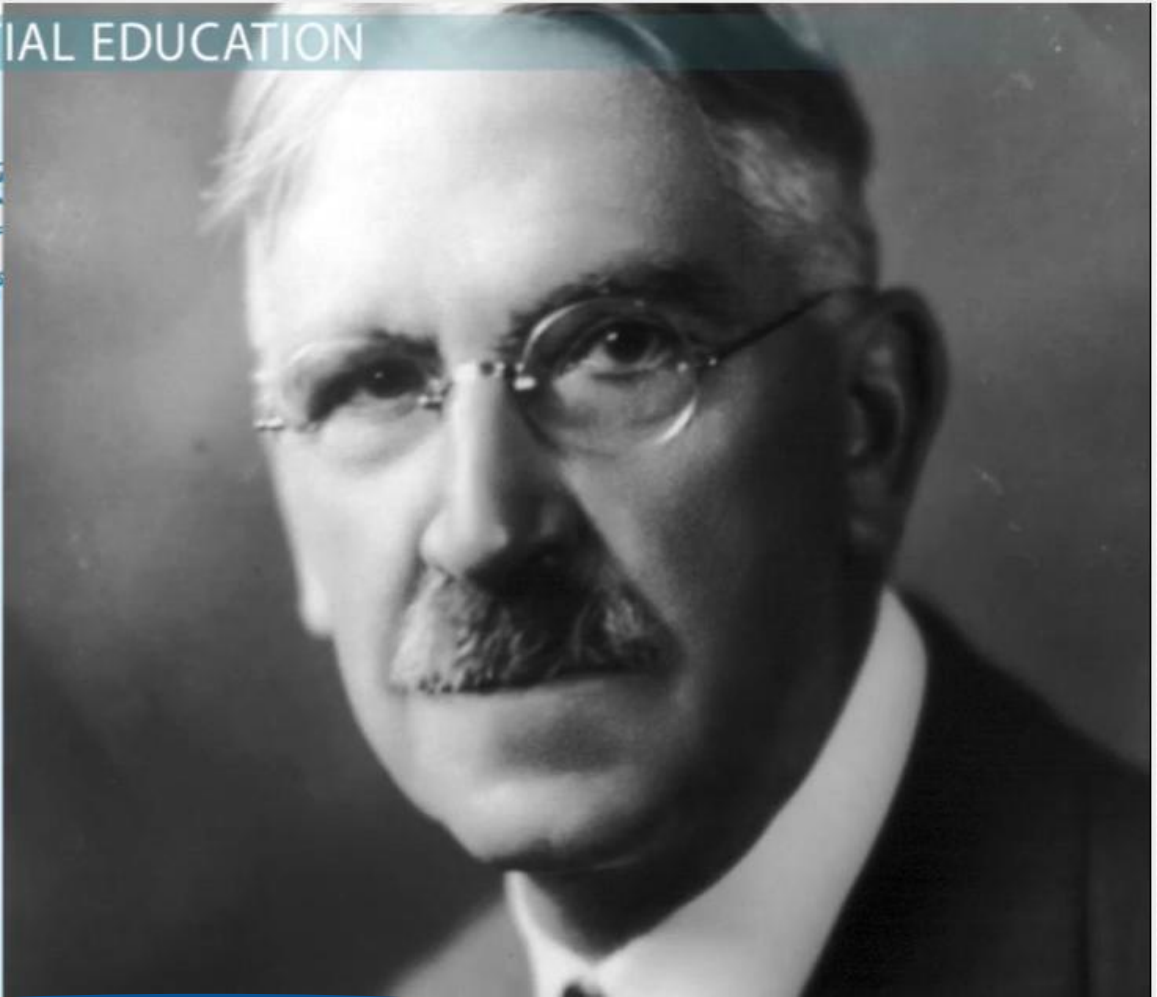
- Πρωταρχικό στοιχείο της ψυχολογίας είναι το σύνολο των στοιχείων του ψυχικού κόσμου του ανθρώπου
- Είναι δασκαλοκεντρική
- Τα πέντε στάδια διδασκαλίας περιορίζουν την πρωτοβουλία των μαθητών και του εκπαιδευτικού
- Η ηθικοποίηση ως μόνος σκοπός της αγωγής είναι μονομερής
- Βλέπει το ενδιαφέρον ως σκοπό της αγωγής
- Δεν προσαρμόζει τις φιλοσοφικές της θέσεις σε παιδαγωγική θεωρία
- Δεν προάγει τις δημοκρατικές διαδικασίες και σχέσεις στη σχολική τάξη

ΒΑΣΙΚΟΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

- T. Ziller
- W. Rein
- Ν. Εξαρχόπουλος
- Δημήτρης Ζαγγογιάννης
  - Κ. Γεωργούλης
- Χαρίσιος Παπαμάρκος
- Σπυρίδων Μωραΐτης
- Παναγιώτης Οικονόμου

J. DEWEY (1859-1952)

JOHN DEWEY AND EXPERIENTIAL EDUCATION

Εμπειρία

Νέα Αγωγή: J. Dewey (1859-1952)

- Αντιτίθεται στην παραδοσιακή εκπαίδευση
- «*Η αγωγή δεν είναι μέσο για τη ζωή, αλλά η ίδια η ζωή*»
- *Learning by doing*

Νέα Αγωγή: Οι παιδαγωγικές ιδέες του John Dewey

1. Η έννοια της παιδείας
2. Ο ρόλος του σχολείου
3. Η εμπειρία ως βάση της εκπαίδευσης
4. Η ενεργός μάθηση
5. Περί σκοπών και στόχων
6. Η διδακτέα ύλη και οι δραστηριότητες
7. Εκπαίδευση και ηθική

ΤΖΟΝ
ΝΤΙΟΥΪ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΚΑΙ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εισαγωγή - μετάφραση
ΦΩΤΗΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΗΡΩΙΔΑΝΟΣ

10
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

1. Η έννοια της παιδείας

- Η παιδεία σε μια δημοκρατική κοινωνία θα πρέπει να στηρίζεται πρώτον σε **ελεύθερη επικοινωνία** ανάμεσα σε όλα τα μέλη της, και δεύτερον στη **μεγιστοποίηση των κοινών ενδιαφερόντων και εμπειριών.**

2. Ο ρόλος του σχολείου=

Φορέας της κοινωνικής συνέχειας αλλά και της κοινωνικής προόδου

- «Καθώς ο πολιτισμός προχωρά, το χάσμα ανάμεσα στις ικανότητες των νεαρών ατόμων και των ενδιαφερόντων των ενηλίκων γίνεται ευρύτερο. Η μάθηση μέσω άμεσης συμμετοχής στις δραστηριότητες των ενηλίκων γίνεται σταδιακά δυσκολότερη [...]. Έτσι, η ικανότητα για τη συμμετοχή στις δραστηριότητες των ενηλίκων εξαρτάται από μια εκπαίδευση που έχει προηγηθεί με αυτόν ακριβώς τον σκοπό. Επινόούνται συγκεκριμένοι φορείς – τα σχολεία – και συγκεκριμένο υλικό – οι σπουδές.

2. Ο ρόλος του σχολείου

- Ο Dewey αναφέρει ότι στο ιδανικό σχολείο έχουμε τη συμφιλίωση ανάμεσα στο ιδανικό του ατομικισμού και στους κοινωνικούς θεσμούς.
- Χωρίς να απορρίψει ή να υποτιμήσει την ατομικότητα του παιδιού, ο Dewey αποδίδει σημασία στην ανάπτυξη της λεγόμενης «εμβρυακής κοινότητας ζωής» μέσα στην οποία κάθε παιδί είναι δραστήριο και ασχολείται με τους διάφορους τύπους επαγγελμάτων τα οποία αντανακλούν την ευρύτερη κοινωνία.

2. Ο ρόλος του σχολείου

- Η κυριότερη λειτουργία του σχολείου, η οποία αποτελεί και τον βασικότερο σκοπό του, είναι η ανάπτυξη του πνεύματος συνεργασίας.
- Το σχολείο πρέπει να βοηθήσει το παιδί να αναπτύξει ενδιαφέρον για τους άλλους και να ευαισθητοποιηθεί απέναντι στις ανάγκες τους.

3. Η εμπειρία ως βάση της εκπαίδευσης

- Ο Dewey υποστήριξε ότι στην περίπτωση της παραδοσιακής εκπαίδευσης το κέντρο βάρους της διαδικασίας αυτής βρίσκεται έξω από το παιδί, δηλαδή πάνω:
  - *«... στο δάσκαλο, στο βιβλίο, οπουδήποτε αλλού θέλετε αλλά όχι στα άμεσα ένστικτα και τις δραστηριότητες του ίδιου του παιδιού».*
- Ωστόσο, η μετατόπιση του κέντρου βάρους προς το παιδί δεν συνεπάγεται την παραμέληση του ρόλου του δασκάλου, των σκοπών, των μέσων, των μεθόδων.

3. Η εμπειρία ως βάση της εκπαίδευσης

- Διαπιστώνοντας ο Dewey τον διχασμό ανάμεσα στην παραδοσιακή και την προοδευτική εκπαίδευση αναζητά έναν τρόπο να τις ενοποιήσει.
- Η έννοια της εμπειρίας φάνηκε να είναι ο όρος κλειδί για αυτήν τη διαδικασία της ενοποίησης.
- Ανεξάρτητα από την ύπαρξη της σχέσης ανάμεσα σε εμπειρία και εκπαίδευση, κάποια βασικά προβλήματα φαίνεται να παρουσιάζονται. Το πρώτο πρόβλημα αφορά το είδος της εμπειρίας, μιας και όλες οι εμπειρίες δεν είναι παιδευτικές. Το δεύτερο αφορά την οργάνωση της διδακτέας ύλης, τον ρόλο των παρορμήσεων και των ενδιαφερόντων του μαθητή και φυσικά τον ρόλο της καθοδήγησης.

3. Η εμπειρία ως βάση της εκπαίδευσης

- Η συνέχεια αποτελεί ένα από τα κριτήρια με τα οποία επιλέγονται οι εμπειρίες με θετική ή όχι παιδευτική αξία.
- «Κάθε εμπειρία επηρεάζει προς το καλύτερο ή το χειρότερο τις στάσεις οι οποίες βοηθούν στην επιλογή του είδους των παραπέρα εμπειριών, ενεργοποιώντας συγκεκριμένες προτιμήσεις και απορρίψεις και διευκολύνοντας ή δυσκολεύοντας τη δράση προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση» (εμπειρικό συνεχές).

3. Η εμπειρία ως βάση της εκπαίδευσης

- Το δεύτερο κριτήριο της εμπειρίας είναι η αλληλεπίδραση. Με δεδομένο ότι μια εμπειρία χαρακτηρίζεται από μια αλληλεπίδραση ανάμεσα σε εσωτερικές συνθήκες (π.χ. ανάγκη, ενδιαφέροντα, συναισθήματα, παρορμήσεις του μαθητή) και σε αντικειμενικές συνθήκες, δηλαδή εξωτερικές συνθήκες (π.χ. το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον της τάξης, τα μέσα, οι μέθοδοι διδασκαλίας, το εκπαιδευτικό υλικό) η αλληλεπίδραση ως κριτήριο συνεπάγεται την προσοχή και στα δύο είδη των συνθηκών.

3. Η εμπειρία ως βάση της εκπαίδευσης

- Οι αρχές της συνέχειας και της αλληλεπίδρασης αλληλοσυνδέονται και η ενότητά τους αποτελεί το μέτρο της παιδευτικής σημασίας και αξίας μιας εμπειρίας. Συνιστούν το γεωγραφικό μήκος και το πλάτος της εμπειρίας – τα όριά της.
- Η εφαρμογή της αρχής της αλληλεπίδρασης έχει μια ιδιαίτερη σημασία στο χώρο της εκπαίδευσης, μιας και το δυναμικό κάθε μαθητή αναδύεται μέσα από τις αλληλεπιδράσεις του με το περιβάλλον.

4. Η ενεργός μάθηση

- Για τον Dewey η μάθηση είναι πράξη. Αυτό σημαίνει ότι οι ιδέες χρησιμοποιούνται ως εργαλεία για να επιλυθούν **προβληματικές καταστάσεις**, μιας και αυτές οι καταστάσεις αποτελούν την αφετηρία της σκέψης.
- Ο Dewey προτείνει καταστάσεις προβληματισμού, οι οποίες απαντώνται έξω από το σχολείο, μιας και μόνο αυτές οι καταστάσεις δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να κάνουν κάτι, να σκεφτούν κάτι, όταν είναι εκτός σχολείου, δηλαδή στην καθημερινή ζωή.
- Η πηγή της σκέψης, και επομένως της μάθησης, είναι **κάποια σύγχυση, κάποια αμφιβολία, κάποια αβεβαιότητα**.

Μάθηση δια του πράττειν (Learning by doing)

- Θα ήταν μεγάλη παρερμηνεία του όρου αν αυτός συσχετιζόταν μόνο με το τι κάνει ο μαθητής, χωρίς αναφορά στο πώς συσχετίζει τα αντικείμενα και τις καταστάσεις.

- «Πριν μερικά χρόνια έψαχνα στην πόλη, σε καταστήματα σχολικού εξοπλισμού, προσπαθώντας να βρω θρανία και καρέκλες, τα οποία ήταν απολύτως κατάλληλα απ' όλες τις απόψεις – αισθητικής, υγιεινής και παιδαγωγικής – για τις ανάγκες των παιδιών. Είχαμε μεγάλη δυσκολία να βρούμε αυτό που χρειαζόμαστε, και τελικά ένας υπάλληλος, πιο έξυπνος από τους υπόλοιπους, έκανε την εξής παρατήρηση:
  - Φοβάμαι πως δεν έχουμε αυτό που θέλετε εσείς. Εσείς θέλετε κάτι πάνω στο οποίο τα παιδιά να μπορούν να δουλέψουν. Αυτά εδώ είναι όλα για να ακούνε αυτά που τους λένε».

5. Περί σκοπών και στόχων

- *«Ο σκοπός της παιδείας είναι να καταστήσει τα άτομα ικανά να συνεχίσουν την παιδεία τους – ή ότι το αντικείμενο και η ανταμοιβή της μάθησης είναι η συνεχιζόμενη ικανότητα για ανάπτυξη».*

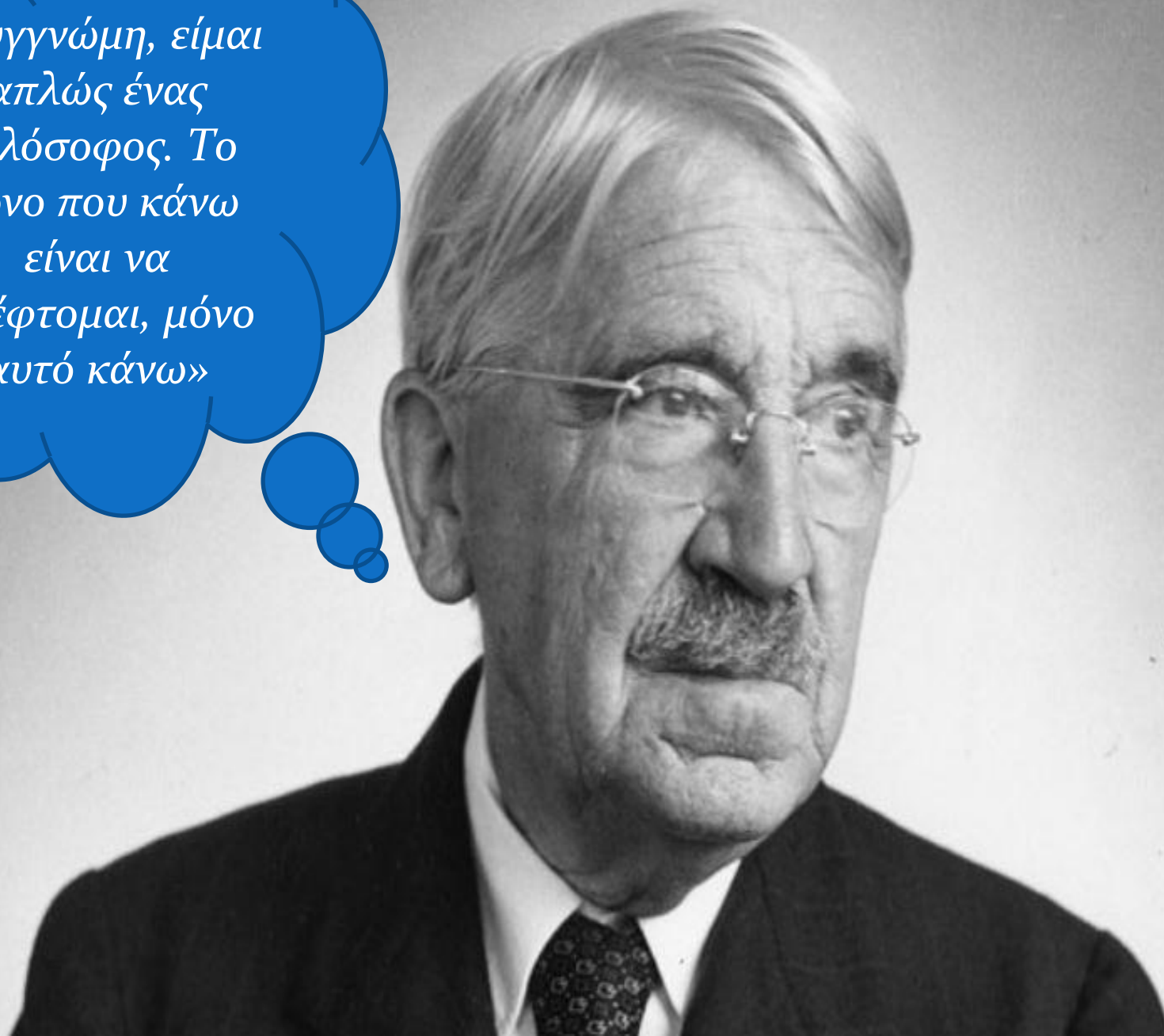
6. Η διδακτέα ύλη και οι δραστηριότητες

- Η κοινωνική ζωή του μαθητή αποτελεί τη βάση ή το κέντρο γύρω από το οποίο θα οργανωθεί η διδακτέα ύλη.
- Το γεγονός ότι τα παραδοσιακά μαθήματα δεν προσφέρονται ως κέντρα οργάνωσης της διδακτέας ύλης δεν συνεπάγεται και την απόρριψή τους.
- Αντίθετα, ένας βασικός σκοπός του αναλυτικού προγράμματος είναι η εκμάθηση αυτών των μαθημάτων.
- Ωστόσο, οι δραστηριότητες αποτελούν μέσο ανάπτυξης των φυσικών παρορμήσεων του παιδιού.

7. Εκπαίδευση και ηθική

- Ο χαρακτήρας του ανθρώπου δεν μπορεί να πλαστεί ηθικά ούτε μέσω κατήχησης ούτε μέσω διδασκαλίας.
- Η γνώση του καλού δεν επαρκεί, γιατί οι άνθρωποι κάνουν κακές πράξεις, παρόλο που γνωρίζουν το καλό. Επομένως, χρειάζεται συνήθεια ή πρακτική και κίνητρα και όχι απλώς γνώση.
- Η παιδεία γενικά είναι ηθική παιδεία εφόσον παρέχει στους μαθητές τη δυνατότητα να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνική ζωή.
- Η ανάπτυξη του χαρακτήρα στηρίζεται σε εμπειρίες στις οποίες τον κύριο ρόλο παίζουν οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.

«Συγγνώμη, είμαι απλώς ένας φιλόσοφος. Το μόνο που κάνω είναι να σκέφτομαι, μόνο αυτό κάνω»

ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ (1/5)

1. Προσδιορισμός του προβλήματος.

- Τίθεται το πρόβλημα σε αναφορά πάντοτε με την παρούσα εμπειρία των μαθητών. Το πρόβλημα πρέπει να τίθεται από τους μαθητές ή οι ίδιοι οι μαθητές να το αναγνωρίζουν ως πρόβλημα και να μην πηγάζει από τον δάσκαλο ή να υπαγορεύεται από το εγχειρίδιο.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ (2/5)

2. Καθορισμός της δυσκολίας του προβλήματος.

- Εντοπίζονται τα εμπόδια και οι δυσχέρειες του προβλήματος. Η μελέτη και κατανόηση των δυσκολιών θα οδηγήσουν στην ευκολότερη άρση τους.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ (3/5)

3. Ανάκληση στη μνήμη της προηγούμενης εμπειρίας.

- Ανάκληση στη μνήμη και χρήση της προηγούμενης συναφούς πείρας.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ (4/5)

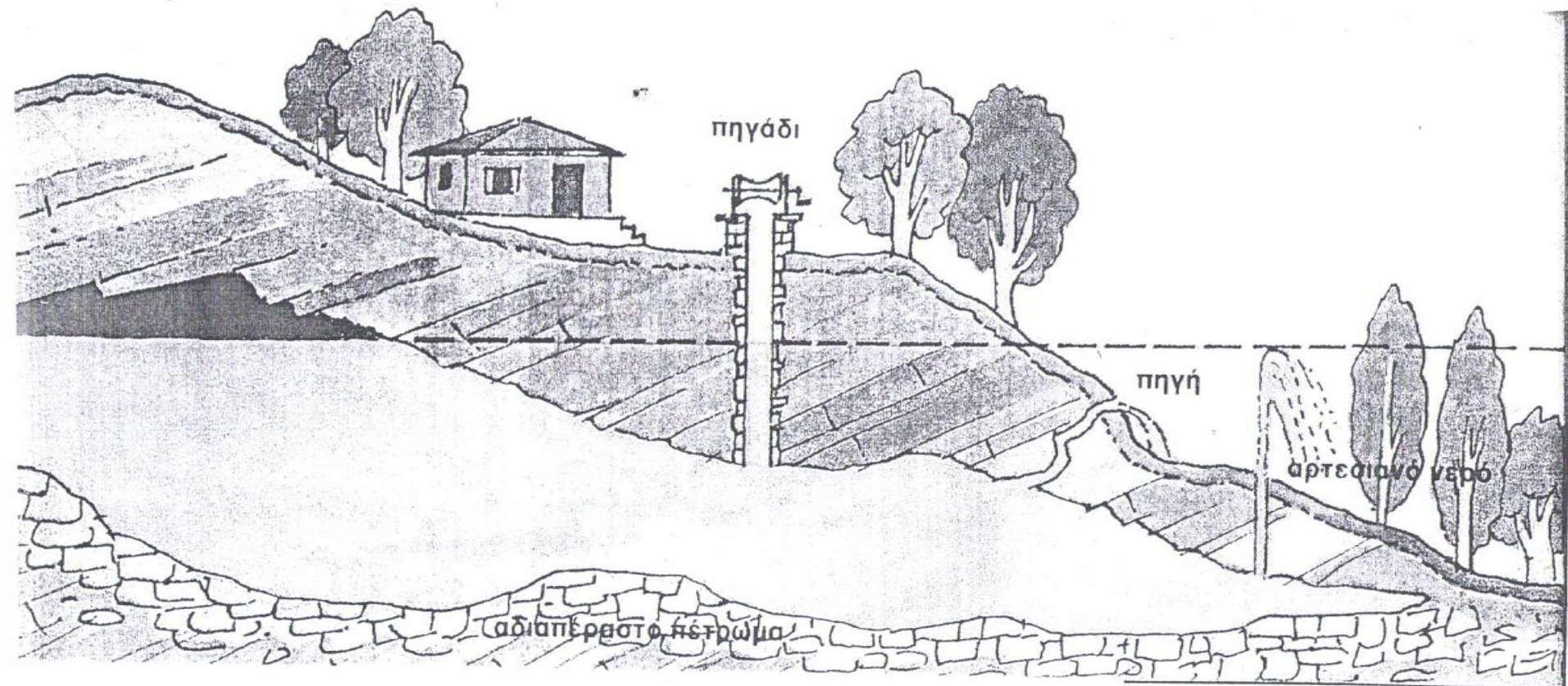
4. Σχηματισμός υποθέσεων και εκλογή της πιο κατάλληλης.

- Γίνεται θεώρηση των δεδομένων του προβλήματος και διατύπωση υποθέσεων που θα οδηγήσουν στη λύση του. Οι υποθέσεις ελέγχονται για την πληρότητά τους. Απαραίτητη η κρίση και η φαντασία του μαθητή.

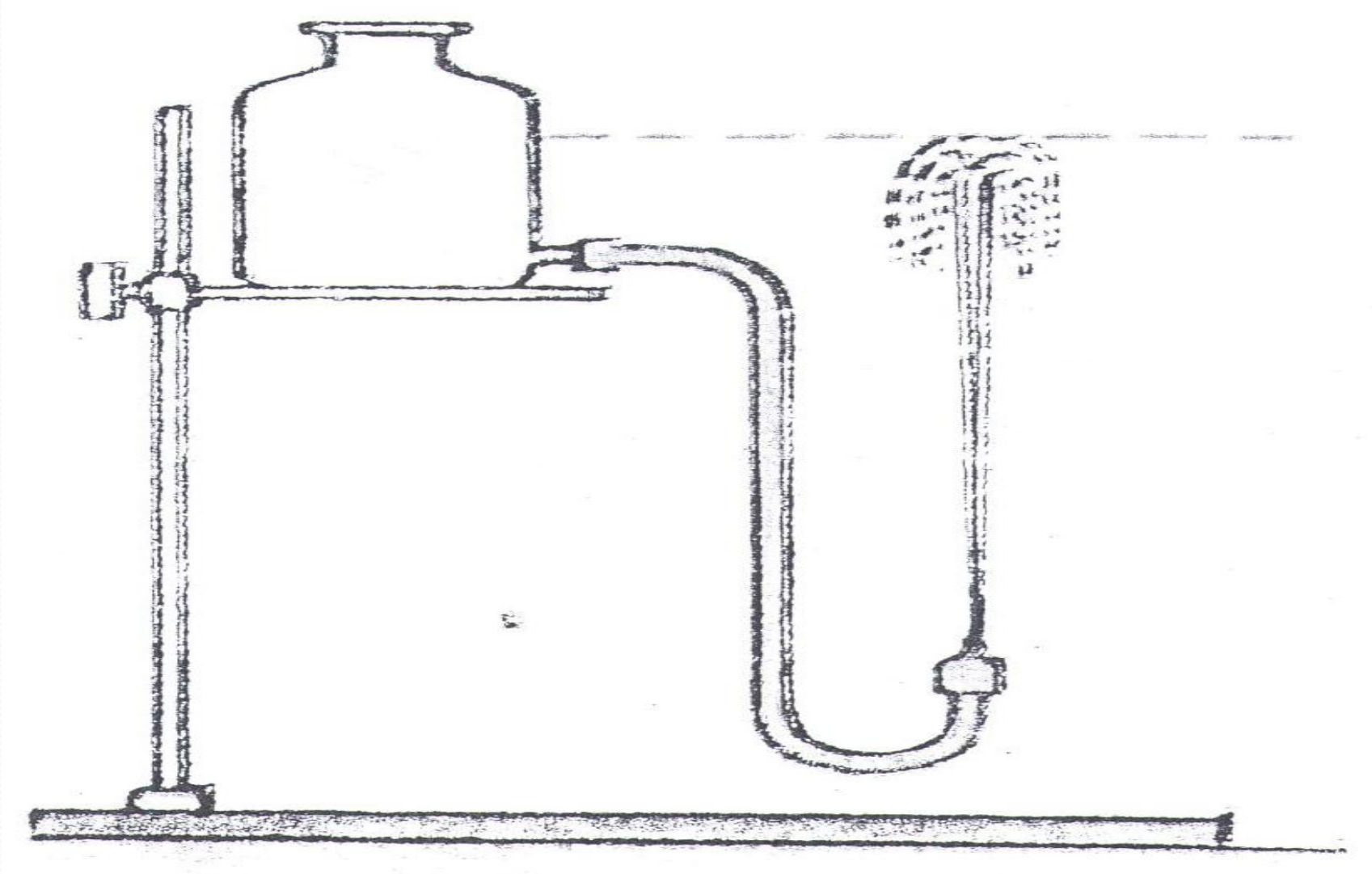
ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ (5/5)

5. Δοκιμασία της υπόθεσης. Αξιοποίηση της λύσης του προβλήματος.

Δοκιμή της πιο κατάλληλης υπόθεσης στην πράξη και αξιοποίησή της σε άλλα προβλήματα. Μ' αυτόν τον τρόπο, αφενός δοκιμάζεται το κύρος της λύσης και αφετέρου αξιοποιείται η λύση σε καθημερινές προβληματικές καταστάσεις.

Η ΜΕΘΟΔΟΣ DEWEY ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

(1/2)

- **Προσδιορισμός προβλήματος.**

Πώς το νερό φτάνει και στους τελευταίους ορόφους των πολυκατοικιών σε μια πόλη;

- **Καθορισμός δυσκολίας του προβλήματος.**

Αδυναμία επίσκεψης στο χώρο ύδρευσης (υδραγωγείο) για επιτόπια διερεύνηση του προβλήματος. Προσπάθεια λύσης του προβλήματος με αντίστοιχα πειράματα.

- **Ανάκληση στη μνήμη της προηγούμενης εμπειρίας.**

Η πορεία του νερού (υδραγωγείο-σωλήνες ύδρευσης-βρύσες). Τα υγρά και τα αέρια ασκούν πιέσεις. Νόμος βαρύτητας. Αρχή των συγκοινωνούντων δοχείων.

Η ΜΕΘΟΔΟΣ DEWEY ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

(2/2)

- **Σχηματισμός υποθέσεων και εκλογή της κατάλληλης.**

Τα παιδιά υποθέτουν και διερευνούν τις υποθέσεις κάνοντας λογικούς συσχετισμούς.

1. Το υδραγωγείο βρίσκεται ψηλότερα σε σχέση με την πολυκατοικία.
2. Το υδραγωγείο βρίσκεται χαμηλά και ένα μηχάνημα στέλνει το νερό στην πολυκατοικία.
3. Το υδραγωγείο και η πολυκατοικία βρίσκονται στο ίδιο ύψος.

- **Δοκιμασία της ορθότερης υπόθεσης.**

Το υδραγωγείο βρίσκεται ψηλότερα σε σχέση με την πολυκατοικία.
Εφαρμογή αντίστοιχου πειράματος.

Αξιοποίηση λύσης προβλήματος.

Αρτεσιανά πηγάδια-συντριβάνια.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΑΓΩΓΗΣ

- Kilpatrick
- Kerschensteiner
- Gaudig
- Claparède
- Decroly
- Cousinet
- Freinet
- Montessori